

ŐSI HALOTTI MASZKOK - ANCIENT BURIAL MASKS

A honfoglaló magyarság keleti eredetű halottas szokása

Magyar Nemzeti Múzeum

A kiállítás időpontja: 2013. június 22 - 2013. szeptember 15.

Helyszíne: Magyar Nemzeti Múzeum, Apponyi-folyosó, Todorcskú-terem

Szakmai beszámoló

Egykori kiváló kollégánk, Dienes István (1929-1995) a Szabolcs megyei bashalmi második temetőben észlelte először, hogy honfoglalóink az elhunytak arcára olyan szemfedőt terítettek, amelyen a szemek és a száj helyét vékony ezüstlemezekkel jelölték. Hasonló szemfedők már előbb is kerültek elő (például a hajdúböszörményi Erdős tanyán, ahol a szemeket egy-egy aranylemezke jelölte, a száj fölött pedig bronzveret volt), de ezek valódi valódi rendeltetése is csak a bashalmi lelet alapján vált érthetővé. 1974-ben a rakamazi Strázsadombon a színházi maszkokhoz hasonló, kivágott szem- és szájlemez látott napvilágot.

Kezdetől világos volt a kutatók számára, hogy a temetkezési szokásoknak ezt az elemét őseink keletről hozták magukkal, hiszen legközelebbi nyelvrokonainknál, az obi-ugoroknál még a XIX-XX. században is dívott ez a halottas szokás. Ezüst (ritkábban arany) halotti maszkok mára már igen nagy területen kerültek elő a Káma-vidéken, az egykori volgai bolgárok temetőiben, sőt azokon a területeken is, ahol egykor a mi őseink is éltek – Magna Hungáriában, a Volga és az Urál-hegység között, a mai Baskíriában és tatár földön. Előfordul ez a fajta szemfedő a tatár földi bolsie tigani temetőben is, amelyet a kutatás ma már egyhangúlag a keleti magyarok nyugvóhelyének tart.

A Magyar Nemzeti Múzeumban eredetileg 2012. július 5 – október 30-ig tervezett kiállítás célja az volt, hogy bemutassa azokat a keleti leleteket, amelyek közelebbi-távolabbi rokonságban vannak honfoglalóink szóban forgó halottas szokásával – az Altáj-hegységtől egészen a Kárpátokig.

A kiállítás rendezésével kapcsolatos tárgyalások a pályázat benyújtásakor folyamatban voltak. Abakánból szeretnénk volna *3 rekonstruált maszk-másolatot kölcsönözni* és bemutatni, valamint a Permi Múzeum gyűjteményéből *4 db ezüst maszkot és szemfedőt*. A keleti Múzeumi rendszer és az állami engedélyeztetés meglehetősen nehézkes és bürokratikus volta miatt a partnereink a pályázatban megjelölt időpontig nem tudtak a kölcsönzésre engedélyt szerezni, de információik alapján 2013. májusára tudták reálisan ígérni a tárgyak kölcsönzését. Ez alapján nyújtottuk be a pályázati határidők módosítására vonatkozó kérést.

2013-ban a digitálisan megérkezett anyagok alapján elkészült a kiállítási katalógus és a kiállítás PR anyaga.

Az Abakáni partner az utolsó pillanatban (felsőbb utasításra) egy másik kiállítási projektre kölcsönözte az általunk kért tárgyakat. Míg a Permi Múzeum, bár végig ingyenes kölcsönzésről tárgyaltunk, a későn megkapott szerződéstervben kölcsönzési díj felszámolása nélkül, ám nagyon magas „adminisztrációs eljárási díj” ellenében kínálta a kért tárgyakat kölcsönzésre. Mivel a kiállítás költségvetésében erre nem számítottunk, így ezeknek a tárgyaknak a bemutatásáról nekünk kellett lemondanunk.

Végül a kiállítás, az eredeti koncepció csorbítása nélkül, de sajnos a tárgyak helyett csak a rendelkezésünkre bocsátott a keleti maszkokat ábrázoló fotók és az eredeti magyarországi leletek illusztrálta párhuzamok bemutatásával valósult meg.

A kiállítás a múzeum bármely fizetős kiállítására megváltott jegy felmutatásával látogatható volt, így külön kimutatható jegybevételt nem generált. A kiállítást megközelítőleg 7.900 látogató tekintette meg.

A kiállítást nem kísérte sem múzeumpedagógiai sem egyéb kapcsolódó közművelődési program.

Budapest, 2013. október 8.

Tomka Gábor

Mellékletek:

- Fotódokumentáció

ŐSI HALOTTI MASZKOK - ANCIENT BURIAL MASKS
A honfoglaló magyarság keleti eredetű halottas szokása
Magyar Nemzeti Múzeum

Fotódokumentáció

